

3. JORDFÖRBÄTTRING OCH GÖDSEL

I föreningen används endast naturlig jordförbättring och gödsel – ingen konstgödning! En frisk jord är full av liv. För att få en frisk och levande jord tillsätts organiskt material. Mikroorganismer som bakterier och svampar samarbetar med insekter och maskar för att bryta ned det organiska materialet som blir till näring och tas upp av växternas rötter.

Bra att tillföra jorden är:

- komposterat eller fermenterat trädgårds- och hushållsavfall
- stallgödsel från häst, ko, får, höns
- biokol, ben- och blodmjöl, alger och tång, vedaska
- gödselvatten baserat på näringsrika växter som nässlor, åkerfräken och vallört
- ”guldvatten” av utspädd urin (1/10)
- grüngödsling

Konstgödning är en kemiskt framställd cocktail av i första hand kväve, fosfor och kalium. Det tillsätts enbart för att växterna ska växa snabbt, men det tillför inte jorden någon näring långsiktigt. För att tillverka 1 kg konstgödsel går det åt 1 kg olja och 108 kg vatten. Under tillverknings- processen släpps 7 kg växthusgaser ut i atmosfären.

Vi tar de olika punkterna i ordning:

I texten ovan nämns komposterat hushållsavfall och fermenterat hushållsavfall. Som jag nämnde i förra utskicket, så ska de i Stockholm komposteras i en varmkompost eller i en sluten skadedjurssäker behållare.

Gödsel:

Man kan på våren behöva göra en grundgödsling om man tycker att jorden verkar lite näringsfattig eller om man ska odla mycket grönsaker. Bärbuskar kan också behöva en extra giva.

Har ni tillfört mycket kompost (som är tillverkad enligt receptet i tidigare mail) till jorden så behöver ni kanske inte tillföra så mycket gödsel.

Komposten förbränner mest kväve vid nerbrytningsprocessen, så en del av gödslet ni lade i komposten har kvar de andra viktiga näringsämnen och nya har bildats av de nedbrutna växtdelarna. Observera dock att kompost i första hand är en jordförbättring av humusämnen och inte ett fullvärdigt gödsel.

Det kan kanske räcka med att gödsla med lite kväverikare gödsel på våren och sedan övergödsling under säsongen. Övergödsling betyder att man gödslar över grödorna (ovanifrån och det är inte samma sak som övergödning). Man gör det enklast genom att vattna med olika gödselvatten eller guldvatten. Man kan ex. lösa upp lite hönsskit i vatten om man inte vill hålla på med guldvatten eller att tillverka eget nässelvatten (nässelvatten anses förutom att vara rikt på kväve, också hålla en del ohyra borta).

Rekommenderat mängd gödsel av olika stallgödsel per säsong:

Häst: 3 kg eller 6 liter per kvadratmeter. Kontakta någon hästklubb. Reglerna för dem har skärpts så de kanske blir glada att bli av med skiten.

Höns: 1 dl per kvadratmeter. Pelleterad hönsskit kan köpas i större säckar i handeln.

- Ni kanske nu undrar varför bara dessa sorter är med?

Det är de sorterna ni enklast kan få tag i. Fårskit är lite svårare att uppbringa och svinskit luktar och är kladdigt så det vill man inte hålla på med.

Ni kan få tag i komposterad koskit, men den är varken äkta eller ekologisk. Det är en massa torv som är sprayad med koskitsvälling för att lukta lite. För att boosta upp den till bra nivåer tillsätter man sedan konstgödsel. Inte vidare miljövänligt men fullt tillåtet eftersom det inte finns några regler för hur komposterad skit ska tillverkas. Summan blir ett kortvarigt mull- och näringshöjande jordsubstitut. Ibland tillsätter man också kalk för att höja pH-värdet.

Numera finns det många ekologiska pelleterade gödselmedel som innehåller alla näringsämnen som växterna behöver. De är väldigt enkla att sprida och man doserar enligt beskrivning på förpackningen.

Biokol Jag kan tyvärr inte uttala mig om effekterna av den, annat än att de som har använt biokol är nöjda. Biokol håller kvar en hel del fukt och näringsämnen i jorden, vilket minskar det som annars rinner ner i grundvattnet och behovet av vattning.

Kolet kan ligga kvar i jorden i tusentals år och man hittade det först i Sydamerikas djungel, där befolkningen odlade för flera tusen år sedan. Kolet har ett neutralt pH-värde och binder förutom näringsämnen även koldioxid i marken.

En rekommendation verkar vara 5 kg kvävemättat kol per kvadratmeter. Kolet blandas in i de övre 20 centimetrarna jord.

Benmjöl och blodmjöl är starka gödselmedel som endast ska ges i mindre mängder. Benmjöl innehåller rätt mycket fosfor och det kan vara svårt för växter att ta upp allt om man överdoserar. Det kväverika blodmjölet kan också användas i komposten, men då dammar man bara över ett tunt lager.

Alger är lite bökgigt att samla här i stan. **Tång** är också väldigt svårt att få tag i här i Stockholm eftersom bestånden har minskat. Tyvärr så innehåller den också en hel del tungmetaller eftersom växten är bra på att ta upp dem.

Vedaska är det som blir kvar när man eldar upp vedartade växter, som ex. hallon, taggbuskar och slingerväxter. Det som blir kvar i askan är en del näringsämnen bl.a. kalium.

Kalium uppskattas av bärbuskar så därför sprider många askan på dem.

Tyvärr innehåller vedaska också tungmetaller som kadmium som växterna tar upp.

Det här är inget ovanligt i växtvärlden och många växter tar upp en del tungmetaller.

Tungmetallerna ligger i jorden och det är svårt att undvika dem, men oftast är de i mindre och ofarliga mängder. Men när man sprider mycket vedaska på jorden kan man tyvärr även höja nivåerna på tungmetaller rätt så snabbt i jorden.

Växterna ansamlar för det mesta tungmetaller i de nedre delarna och ju längre ut i grenarna desto mindre finns det, frukterna brukar vara utan tungmetaller. Många bladväxter som har stora blad kan få på sig tungmetaller eftersom de har en stor yta mot jorden och jorden kan skvätta upp på dem vid regn. Det är bl.a. därför man alltid bör skölja sallat m.m. som man inte vet var den har odlats.

Dessutom kan det tilläggas att konstgödsel ofta kan innehålla en hel del tungmetaller, framförallt de som är rika på fosfor.

Det man också höjer med vedaska är pH-värdet. Aska är basiskt och har pH-värde 12, vilket är mellan bikarbonat (pH 8) och kaustiksoda (pH 14). *Maskindiskmedel har också pH 12, så diska bara fulla maskiner hemma, så minskar ni lite på er miljöpåverkan.*

Ett höjt pH-värde gör att jordens näringsämnen inte blir tillgängliga för växterna. PH-värdet på en bra odlingsjord bör ligga mellan pH 6-7, är det över pH 8 så kan man ofta inte odla något. PH-värdet i Tanto Norra ligger i snitt på pH 7-7,2 och behöver därför inte höjas.

För att inte höja pH-värdet i jorden rekommenderas därför att man bara sprider ca 40 gram vedaska per kvadratmeter och år.

Överbliven vedaska behandlas som tryckimpregnerat virke (eftersom den innehåller tungmetaller) och lämnas till miljöstation.

Guldvatten är inte rekommenderat att hälla direkt på grönsakerna. Det bör hållas en bit bredvid. Äter ni något hormonstörande preparat så bör ni kanske inte använda guldvatten överhuvudtaget, eftersom det kan skada många viktiga organismer i jorden.

Gröngödsling är när man odlar olika sorters gröda som man sedan gräver ner i jorden för att tillföra näring ex. olika sorters klöver som egenproducerar kväve. Odlar man växter efter att man skördat klart kallas det för fånggrödor, eftersom växterna fångar upp de kvarvarande näringsämnen i jorden. Växterna får stå kvar tills frosten tar dem. På våren har de blivit jord.

Annan jordförbättring:

Torv är en ändlig resurs och det tar 1000 år att göra en torvmosse. Vid brytningen av torv frigörs en massa bunden kol i form av metan och koldioxid. Torv är surt (ca pH 4,5) och används därför ofta till att sänka pH-värdet i jordar, men det går åt mycket torv om man ska göra det. Ett miljömässigare sätt att göra jorden sur är att göra en kompost på enbart eklöv (som det finns gott om i Ligna) och blanda ner i jorden.

Eklöv är också väldigt bra att ge till rododendron och blåbär, som i naturen växer i mullrika surjordar. Varje år försöker jag lägga på lite extra eklöv på mina rododendronbuskar för att hålla jorden sur.

Komposterad barkmull (inte samma sak som täckbark) komposteras i flera år innan den går till försäljning. Den ger en mulliknande struktur till jorden och bryts sakta ner under flera år. PH-värdet ligger runt 7.

Köpejord:

Den billiga jorden på säck består av upp till 70-90 % torv med tillsatt konstgödsel. Den bryts snabbt ner till ingenting och blir i längden en ekonomisk och miljömässig förlust.

Köper ni jord ska ni se till att den är ekologisk och innehåller en hel del lera och gärna lite sand. En sådan jord stannar kvar längre.

Den ekologiska jorden som jag tog hem tidigare med lastbil var Hasselfors E-jord (ibland kallad ekojord) av Enköpingstyp med innehållet; 70 % lerbas, 10 % sand, 10 % torv, 10 % komposterad ekologisk koskit.

Ny jord behöver endast köpas om jorden är en dålig/fattig jord som behöver förbättras med lera, eller om man tänker odla i pallkragar och behöver jord för att fylla dem.

Behöver man mycket jordförbättring, så komposterar man mer. Det finns ofta en massa löv att hämta i anslutning till koloniområden.

Stendamm:

Där bör man veta vad dammet kommer ifrån, eftersom det kan innehålla en hel del tungmetaller om det är fel sorts bergarter. Köp inte hemkört borrkax om ni inte vet var det har borrats. En del tillverkare försöker också sälja med slogan att ”dammet innehåller 78 viktiga näringsämnen som växterna behöver” (växterna behöver 17 stycken).

Jag bifogar en lista över de olika näringsämnen som växterna behöver, de olika gödselsorternas näringsinnehåll, gödselvattens näringsinnehåll, förslag på gröngödselväxter och receptet på Lillys gödselvatten som ni kan göra själv.